

IUBIREA SFINTEI TREIMI – IZVORUL, TEMEIUL VALORILOR UMANE ȘI LIBERTĂȚII RELIGIOASE

Pr. Prof. dr. Emilian Dumitru PĂUNESCU

Preot paroh la Parohia Motoci, județul Dolj;

Profesor de Religie Ortodoxă la Școala Gimnazială Coțofeni din Dos

și Școala Gimnazială Vârvoru de Jos, județul Dolj, Romania

dumi1010@yahoo.com

ABSTRACT: *Love of the Holy Trinity – The Source, the Basis of Human Values and Religious Freedom.*

The service of Jesus Christ is continuous and free because „My Father works until now; and I also work” (John 5,17) for „God did not send His Son into the world to judge the world, but that the world should be saved through Him” (John 3,17). So, being „servants of Jesus Christ” (Romani 15,16), like Paul the Apostle, we must „point out these things to the brothers, as good servants of Christ Jesus, nourished by the words of faith and sound instruction” (I Timothy 4,6). That is why the freedom of Christ the Risen Saviour is truly the model of our freedom and the source of power that graciously helps and strengthens our freedom. That is why the Saviour Jesus exhorts: „remain in me and I also remain in you, apart from me you can do nothing” (John 15,4–5). Thus, our Lord Jesus Christ show us that our life is anchored into existence and in order to gain true freedom so that you can fulfil the commandment of love towards God and towards your neighbour (Matthew 22,37–39). The goal of the man is his eternal existence in God; this goal was presented by God when he created the man free from any external constraint. Man`s free work is all the more perfect as it is the same as God`s.

Keywords: *Holy Trinity, love, human values, religious freedom, prayer, the image and likeness of God.*

Introducere

Dogma Sfintei Treimi, mărturisirea acestei dogme pentru întreaga Biserică în rugăciuni și în formulele Sfințelor Taine constituie însăși esența vieții creștine, esența Bisericii. Conform dovezilor din Sfânta Scriptură, noua-

tea mântuitoare adusă de creștinism este experiența misterului comuniunii harice de iubire a celor ce cred în Hristos ca Dumnezeu cu Dumnezeu Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt (II Corinteni 13,13) și întreolaltă. Dumnezeu este comuniune de iubire care se descopere în comuniunea de iubire a creștinilor cu Dumnezeu și întreolaltă (I Ioan 4,6–21).

Domnul nostru Iisus Hristos învață o Evanghelia nouă, Evanghelia iubirii și a păcii, a înțelegerii sufletelor celor suferinzi, necăjiți, chinuiți, nedreptățiți, asupriți: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni” (Matei 11,28).

Pe lângă realizarea împăcării dintre om și Dumnezeu, prin jertfa Sa răscumpărătoare și ispășitoare de pe cruce, venirea kenotică a Fiului lui Dumnezeu în lume a avut ca scop și revelarea, în toată măreția lor, a adevărilor despre Dumnezeu, precum și îndrumarea oamenilor, prin învățătura Sa și mai ales prin exemplul vieții Sale, pe calea cea bineplăcută lui Dumnezeu, singura cale care duce în Împărăția cerurilor (Matei 3,2; 4,7; I Tes 2,12; II Petru 1,10-11; Col 1,13). Întreaga Sa viață nu a fost decât o continuă slujire, care s-a desfășurat sub semnul smereniei și al lipsei de slavă.

După învățătura ortodoxă, Dumnezeu a acceptat o coborâre, „golindu-Se (εκενωσεν) pe Sine, luând chip de rob” (Filipeni 2,7) la oameni, prin întrupare, iar această coborâre se prelungește în smerenia, în ascultarea, în suferința lui Hristos, pentru refacerea unității pierdute. Răscumpărarea înseamnă, pornind de la semnificația numelui Iisus: izbăvire, salvare, dezrobire. Dezrobire spirituală desigur, așa cum vestise îngerul: „Îi vei pune numele Iisus, pentru că El va mântui poporul Său de păcate” (Matei 1,21). Dumnezeu trimite pe Fiul Său în lume pentru această izbăvire, dezrobire esențială. Pentru reintegrarea vieții omului în dragoste și adevăr. Însuși Iisus Hristos spune: „Adevărul vă va face pe voi liberi” (Ioan 8,32). Iisus Hristos e Răscumpărarea în acest sens atât pentru umanitatea asumată în Sine, cât și pentru noi, adică în sensul Revelației este Răscumpărarea întregii noastre umanități.

I. Crearea omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu – fundamentul unității, egalității și fraternității între oameni și al libertății religioase.

Tâlcuind cuvintele Mântuitorului Hristos, „Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl” (Ioan 14,9), Sfântul Chiril al Alexandriei spune: „prin Fiul

am cunoscut pe Dumnezeu cel adevărat”¹. Doar în și prin Biserică știm că Dumnezeu este și Tată și în Biserică trăim după icoana Treimii. Iisus Hristos oferă lumii chipul deplin; al credinciosului (Efeseni 2,15-18), care nu poate să existe cu adevărat decât în comuniune cu Sfânta Treime. Aducând în lume darul comuniunii din partea Sfintei Treimi, Hristos ridică pe credincioși, prin Duhul Sfânt la comuniunea duhovnicească, fiind El însuși legătura de comuniune între mădularele Trupului Său și între ele și Dumnezeu. De aceea, „modelul suprem de comuniune pentru creștin îl oferă Persoanele Sfintei Treimi care trăiesc într-o comuniune desăvârșită”². Prin ființa și viața Bisericii după chipul Sfintei Treimi, noi, Îl trăim pe Dumnezeu ca Tată prin Hristos în Duhul Sfânt, Îl trăim pe Dumnezeu ca Treime vie de persoane aflate în comuniune.

Pentru că Dumnezeu este Treime de Persoane, El creează omul după chipul și asemănarea Sa: „Și a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră” (Facerea 1,26), nu numai ca persoană, dar și după modelul comuniunii trinitare: „Și a zis Domnul Dumnezeu: nu este bine să fie omul singur” (Facerea 2,18), astfel că, omul prin natura și vocația sa este o ființă a comuniunii. Viața fiecărui credincios se lărgeste pentru a deveni viața altuia. Întreaga viață a Bisericii este comuniune (κοινωνία). Sfatul trinitar în legătură cu Biserica, în înțelesul ei de comuniune trinitară, constă în faptul că „Dumnezeiasca Treime, fiind ea însăși comuniunea desăvârșită și veșnică, creează după chipul și asemănarea Sa un chip dinamic, asemănare deschisă Prototipului, Care creează, Care întemeiază, Care primește omul și lumea în cercul vieții trinitare. Aceasta înseamnă că ceea ce Dumnezeu gândește și dorește, aceea există, și există după chipul Tri-Unității divine, într-o relație comună și personală, unde Biserica, la fel ca și omul, se pune și se descoperă înaintea Ipostaselor divine, în fața și în interiorul veșnicei comuniuni treimice”³. Comuniunea, e un întreg sfânt în care toți sunt nu numai frați, ci frați în Hristos și în care însuși Hristos devine frate. Astfel, ființa și viața Bisericii trebuie să fie privite după modelul comuniunii persoanelor în Dumnezeu-Treime, în realizarea unei depline

1 SFÂNTUL CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, PSB 41, traducere, introducere, și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, București, EIBM-BOR, 2000, nota 760, p. 416.

2 Prof. Univ. Dr. Irineu POPA, *Iisus Hristos este același, ieri și azi și în veac*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei, 2010, p. 115.

3 Pr. Prof. Dr. Boris BOBRINSKOY, *Taina Bisericii*, traducere Vasile Manea, Cluj-Napoca, Editura Patmos, 2002, p. 60.

iubiri. În acest sens, părintele Dumitru Stăniloae spune: „totul e comun în Treime, fără să se confunde în acest comun modurile distincte ale trăirii comunului. Totul e comuniune în Treime, pentru că iubirea eurilor divine e perfectă”⁴.

Referindu-se la cele anterioare, Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe spune: „Dumnezeu este iubire pentru că este Treime. Dumnezeu este iubire pentru că este Treime de Persoane distincte, egale și nedespărțite, Care Se conțin reciproc și Se dăruiesc reciproc. Persoanele divine nu sunt una lângă alta, ci sunt interioare una celeilalte. «Eu și Tatăl una suntem» (Ioan 10,30) sau «Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl, pentru că Eu sunt în Tatăl și Tatăl în Mine» (Ioan 14,9), spune Mântuitorul Hristos. Persoanele Sfintei Treimi sălășluiesc una în cealaltă.

Crezul ortodox mărturisește că lumea a fost creată de Dumnezeu-Treime, pentru a participa la slava și bucuria veșnică a Sfintei Treimi. Dumnezeu a creat lumea pentru a împărtăși iubirea Lui veșnică, a Persoanelor divine necreate, unei mulțimi de persoane create, care sunt îngerii și oamenii. Dumnezeu nu a făcut lumea ca să arate cât e de puternic, cât e de deștept, cât e de inteligent, ci pentru ca iubirea care se revarsă din Sfânta Treime să fie dăruită, împărtășită persoanelor umane create după chipul Persoanelor divine. Iar Biserica este unirea prin har a persoanelor umane create cu Persoanele divine necreate.

Omul a fost creat după chipul Sfintei Treimi, adică este o ființă iubitoare sau o persoană comunională. Iar întrucât omul a fost creat după chipul unei Comuniuni eterne, înseamnă că el nu se desăvârșește decât în stare de comuniune eternă cu persoanele umane și cu Persoanele divine. Omul a fost creat după chipul Sfintei Treimi. Despre pluralul misterios: «Să facem om după chipul și asemănarea Noastră» (Facerea 1, 26), Sfinții Părinți au spus: «când a rostit Dumnezeu-Tatăl aceste cuvinte, El s-a adresat Fiului și Duhului Sfânt» (Sfântul Iustin Martirul și Filosoful)⁵.

De asemenea, „Biserica lui Hristos înseamnă adunarea oamenilor în iubirea Preasfintei Treimi și are ca izvor și model de viață comuniunea de viață și iubire a Sfintei Treimi. Când S-a rugat pentru unitatea Bisericii (Ioan 17,21), Mântuitorul n-a spus despre creștini «Să fie una ca Repu-

4 Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, „Sfânta Treime, structura supremei iubiri”, în *Studii Teologice*, nr. 5-6, 1970, p. 336.

5 DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Știința mântuirii. Vocația mistică și misionară a teologiei*, București, Editura Basilica, 2014, pp. 28 – 31.

blica Greacă sau ca Imperiul Roman!». Mântuitorul nu a luat ca model de unitate pentru Biserică ceva din lumea aceasta , ci cei ce cred în El, în Hristos, trebuie să fie una «precum Tatăl și Fiul una sunt». Sfânta Treime este deci arhetipul după care a fost creat omul și, ca atare, Biserica trebuie să aibă ca model de unitate unitatea Sfintei Treimi.

Trebuie reținut că Sfânta Treime este în general lumina vieții umane în comuniune, izvor haric al vieții umane în unitate. Când familia trăiește în armonie, iubire și unitate ea devine o lumina a harului Sfintei Treimi. Într-o parohie, într-un sat, într-un cartier, când există armonie, e semnul că oamenii trăiesc din bunătatea Sfintei Treimi prezentă în ei, prin harul Duhului Sfânt. În societatea umană există armonie adevărată numai când este prezentă în ea lumina Sfintei Treimi. De aceea, un filosof rus spunea că adevăratul nostru program social este Sfânta Treime (N. Fiodorov)⁶.

Pornind de la adevărul biblic că Dumnezeu a creat pe om după chipul și asemănarea Sa (Facerea 1,26–28), înzestrându-l cu voință liberă, având trup și suflet, adică, dându-i atât existență, cât și viață veșnică, Înalt Preasfințitul Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei spune: „există o diferență între după chip, în chip și a fi chipul lui Dumnezeu. După chip este omul, în chipul lui Dumnezeu este Logosul (Filipeni 2,6), iar a fi chipul lui Dumnezeu tot de Cuvântul lui Dumnezeu ține (Coloseni 1,15; II Corinteni 4,4). Omul după chip este chemat să trăiască în comuniunea chipului lui Dumnezeu adică cu Fiul Tatălui. Ca ființe create suntem chemați să umplem diferența ce apare între după chip și Chip, ajungând astfel, la starea Fiului, frați împreună cu El și fi ai Aceluiași Tată. Aceasta este posibil întrucât omul este creat nu după un prototip simplu urmând să aibă o vocație liberă de acesta, ci suntem creați după chipul Logosului înomenit. Astfel, suntem legați ontologic de El, având ca țintă trăirea întru asemănarea Acestuia, devenirea de la existența cea după chip la cea întru asemănarea Chipului”⁷.

Dumnezeu a creat pe om liber pentru că „voia ca binele dobândit de omul unit cu El prin împlinirea asemănării, să fie cu adevărat binele lui propriu”⁸. Sfântul Grigorie de Nyssa spune: „cel care a fost zidit întru totul

6 *Ibidem*, p. 31.

7 PS Irineu, “Omul creat după chipul lui Dumnezeu, între posibilitatea asemănării și catastrofa căderii”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 1–4, 2003, p. 8.

8 Jean-Claude LARCHET, *Terapeutică bolilor spirituale*, traducere de Marinela Bojin, București, Editura Sophia, 2001, p. 78.

asemenea lui Dumnezeu, trebuia să fie din fire liber și stăpân pe voința proprie, pentru ca apoi participarea la bunurile dumnezeiești să fie răsplata unor strădanii virtuozose⁹. În același sens, Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că: „pentru om libertatea constă în punerea de acord a voinței sale personale, sau a voinței «gnomice» (socotință) cu voința sa firească care tinde spre bine, și în desăvârșirea firii sale în Dumnezeu, Care este obârșia și țelul său”¹⁰. Altfel spus, pentru fiecare om libertatea constă în alegerea întotdeauna a binelui, în a alege permanent ascultarea de Dumnezeu și comuniunea cu Dumnezeu.

Totodată, în firea omului se află voința de a tinde spre Dumnezeu pentru ca omul să devină dumnezeu după har sau „părtași firii dumnezeiești” (II Petru 1,4) și astfel, „viețuind în chip virtuos, omul acționează în conformitate cu Dumnezeu însuși, împărtășindu-se de voința Sa suverană și libertatea Lui absolută. Omul unit cu Dumnezeu prin virtute este astfel îndumnezit, fiind liber după chipul libertății lui Dumnezeu, adică «este părtaș la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu», despre care vorbește Sfântul Apostol Pavel (Romani 8,21)”¹¹.

De fapt, „una din caracteristicile de seamă ale acestei legături a omului cu Dumnezeu este în primul rând libertatea ca expresie a suveranității chipului. Așa cum Dumnezeu este liber în actele Sale, tot așa și omul este călăuzit de propria sa voință liberă spre ceea ce este potrivit firii sale. Ori, în această libertate constă și bucuria pentru răsplata ostanelilor umane ca încununare pentru virtute”¹².

Libertatea desăvârșită omul o găsește prin ascultarea poruncilor dumnezeiești care îi arată cum poate înainta în virtuți și să se unească treptat și deplin cu Dumnezeu. Acesta este motivul pentru care „Marcu Ascetul numește poruncile «porunci ale libertății», «lucrare a libertății» sau, urmând Sfântului Apostol Iacov (Iacov 2,12), «lege a libertății», iar

---

9 SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, *Marele cuvânt catehetic*, PSB 30, traducere și note de Pr. Prof. T. Bodogae, București, EIBMBOR, 1998, p. 5.

10 SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua. Tălcuiri ale unor locuri cu multe și adânci înțelesuri din sfinții Dionisie Areopagitul și Grigorie Teologul*, PSB 80, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, București, EIBMBOR, 1983, p. 10.

11 Jean-Claude LARCHET, *op. cit.*, p. 79.

12 Dr. Irineu POPA, Mitropolitul Olteniei, *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos, cele din ceruri și de pe pământ*, Craiova, Editura Mitropolia Olteniei, 2014, p. 160.

Fericitul Augustin scrie: «nu există decât o singură libertate: cea a sfinților și a celor care ascultă de legea dumnezeiască»¹³, fiindcă așa ne-a învățat Mântuitorul nostru Iisus Hristos: „dacă veți rămâne întru cuvântul Meu, cu adevărat sunteți ucenicii Mei. Și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi” (Ioan 8,31–32).

Dumnezeu a creat pe Adam cu posibilitatea de înaintare spre îndumnezeire și de a tinde de la sine spre bine. Pe această cale el stăruia în mod liber, deoarece, „avea puterea să rămână și să progreseze în bine ajutat fiind de darul dumnezeiesc, după cum avea și putere să se întoarcă de la bine și să ajungă la rău, lucru pe care Dumnezeu îl îngăduia, pentru motivul că omul era înzestrat cu liberul arbitru. Nu este virtute ceea ce se face prin forță”¹⁴.

Cu privire la atributul liberului arbitru cu care au fost înzestrați de Dumnezeu în Rai Adam și Eva, constatăm că „acesta este darul cel mai de seamă pe care Dumnezeu l-a dat omului creat după chipul Său. Libertatea este «asemănarea cu Cel ce este fără stăpân și de sine conducător», după Sfântul Grigorie de Nyssa, «asemănare care ne-a fost dată de Dumnezeu la origine». Omul, ca persoană, prin «libertate este deiform și fericit, fiind în raport permanent cu Dumnezeu – Creatorul său».

De altfel, Însuși Dumnezeu, când l-a creat pe om a luat o decizie liberă și personală, așa cum ne spune Sfânta Scriptură: «Să facem om după chipul și asemănarea Noastră» (Facerea 1,26). Prin acest act liber, înțelegem că Dumnezeu a așezat în om o legătură strânsă între libertatea Lui și libertatea omului, relație care se prelungește între taina Lui, ca Treime de Persoane libere, și taina omului, ca ființă creată după chipul Lui. Deci, dacă Dumnezeu a așezat în felul acesta în om libertatea divină, care-i descoperă adevărata natură sau finalitate, rezultă că libertatea cu care a fost înzestrat omul devine temelia comuniunii între Dumnezeu și om și între om și semenii săi. În virtutea acestui fapt, pe de o parte, Dumnezeu arată că este o comuniune de Persoane, iar pe de altă parte, că omul, creat după chipul Său, există numai într-o unire deplină și eternă de viață și iubire cu El¹⁵.

Sfinții Părinți, referindu-se la această comuniune de libertate și iubire dumnezeiască, au arătat că exprimarea la plural folosită de Sfânta Scrip-

13 Jean-Claude LARCHET, *Terapeutica bolilor spirituale...*, pp. 79–80.

14 SFÂNTUL IOAN DAMASCHIN, *Dogmatica*, traducere din limba greacă, introducere și note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, București, EIBMBOR, 2005, p. 83.

15 Dr. Irineu POPA, Mitropolitul Olteniei, *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos, cele din ceruri și de pe pământ...*, pp. 161–162.

tură: : «Să facem om după chipul și asemănarea Noastră» (Facerea 1,26), „nu este nici pluralul majestații, nici un dialog cu îngerii, ci este manifestarea lui Dumnezeu ca Treime de Persoane libere”¹⁶. De aici, desprindem faptul că, „dacă Dumnezeu-Tatăl nu Se adresează Sieși, nici pământului, nici îngerilor, este clar că El se adresează Fiului Său și Duhului Sfânt. Cele două Persoane, Fiul și Sfântul Duh, «sunt de totdeauna alături de Tatăl, scrie Sfântul Irineu, și prin Ei El le face pe toate liber și în totală independență, și Lor Li Se adresează atunci când spune: Să facem om după chipul și asemănarea Noastră (Facerea 1,26)».

De aici concluzionăm că, Preasfânta Treime a făcut pe om după chipul Ei, iar acesta este reflectarea unității perfecte a Persoanelor divine distincte. În felul acesta, Dumnezeu Și-a revărsat iubirea, libertatea și comuniunea Sa înspre om, fără să împartă natura Sa unică cu omul și fără să diminueze viața Sa prin separare sau izolare”¹⁷.

Dumnezeu i-a dat lui Adam, o dată cu libertatea, și cunoștința folosirii ei în scopul binelui și a funcției ei normale. Dumnezeu dând lui Adam porunca de a nu mânca din pomul cunoștinței binelui și răului (Facerea 2,17), prin aceasta i-a arătat mijlocul de a o exercita în chip desăvârșit. Sfântul Atanasie cel Mare spune: „știind că libertatea de alegere a oamenilor poate înclina în amândouă părțile, a voit să le asigure de mai înainte harul dat lor, prin lege. Căci așezându-i în raiul Său, le-a dat lor lege”¹⁸.

Omul era în mod permanent ispitit de diavol pentru a-și folosi libertatea într-un altfel decât îi spusese și arătase Dumnezeu (Facerea 2,16–17), Care voia ca omul să fie cu adevărat liber și „să cunoască adevăratul bine prin desăvârșirea sa integral și împlinirea naturii sale. Atâta vreme cât Adam nu ceda ispitei, aceasta avea un rol pozitiv: ea făcea ca îndumnezeirea să fie cu adevărat dorită de om și-i vădea bărbăția”¹⁹. Acest fapt îl arată Sfântul Ioan Damaschin când spune: „trebuia ca omul să fie încercat mai întâi, căci un bărbat neispitit și neîncercat nu este vrednic de nimic. Și

16 SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Scrieri dogmatice și exegetice*, PSB 4, traducere din limba greacă de Ierom. Policarp Pîrvuloiu și Pr. Dumitru Fecioru, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2011, pp. 296 – 297.

17 Dr. Irineu POPA, Mitropolitul Olteniei, *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos, cele din ceruri și de pe pământ...*, pp. 162–163.

18 SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, *Cuvânt împotriva elinilor. Cuvânt despre Întruparea Cuvântului. Trei cuvinte împotriva arienilor*, PSB 15, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, București, EIBMBOR, 1987, p. 130.

19 Jean-Claude LARCHET, *Terapeutică bolilor spirituale...*, pp. 80–81.

în încercare să se desăvârșească prin păzirea poruncii, ca astfel să primească nemurirea drept răsplată a virtuții²⁰. De aceea, „prin ispită, libertatea se arată cu adevărat a fi libertate, pentru că, pe de o parte, omului i se descoperă și alte posibilități, iar, pe de alta, pentru că prin ea este probată voința; și prin forța cu care respinge, liber, tot ceea ce încearcă să-l îndepărteze de Dumnezeu, se arată în ce măsură omul Îl iubește pe Acesta²¹”.

În acest context, putem spune că, „Adam ieșind din mâinile lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, devine omul universal care conține în el toată natura umană. Deci, «omul făcut după chipul lui Dumnezeu este natura înțeleasă ca un tot. Aceasta duce la asemănarea divină ». Ori, acest lucru ne arată că fără liber arbitru nu există om, pentru că nu există forța propulsatoare spre «după asemănarea lui Dumnezeu». Apoi, în fond, rolul liberului arbitru este ca omul să aleagă sau să nu aleagă ca să devină dumnezeu după har și să participe la slava dumnezeiască. De fapt, a nu alege mântuirea, care este îndreptarea omului, înseamnă a rămâne în moarte ca o consecință a păcatului firii.

Pe lângă libertate, ca trasătură fundamentală a chipului lui Dumnezeu, omul a mai fost înzestrat de Dumnezeu cu rațiune și cugetare. Iar ca o încoronare a acestor valori, Dumnezeu l-a înzestrat și cu iubire, virtute de seamă a omului, ca ființă creată după chipul lui Dumnezeu. Prin dragoste, omul se manifestă ca ființă iubitoare așa cum este Dumnezeu. «Dacă aceasta lipsește, spune Sfântul Grigorie de Nyssa, atunci toate calitățile chipului din noi sunt deformatе, ceea ce înseamnă că Atotputernicul ne-a dat iubirea ca expresie a chipului nostru uman»²².

Pornind de la cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „cine ne va despărți de iubirea lui Hristos?: oare necazul? sau strâmtorarea? sau prigoana? sau foametea? sau golătatea? sau primejdia? sau sabia?” (Romani 8,35), putem spune că, „numai datorită iubirii, rațiunea și libertatea au finalitatea lor, de unde înțelegem că libertatea în forma ei autentică este libertatea în vederea comuniunii noastre cu Dumnezeu. A iubi înseamnă, așadar, a fi liber și mai presus de preferințe pământești limitatoare și de stări egoiste. O astfel de iubire liberă de patimi se aseamănă cu iubirea lui Dumnezeu, ca fiind semnul participării noastre libere, prin har, la viața lui Dumnezeu²³”.

20 SFÂNTUL IOAN DAMASCHIN, *Dogmatica...*, p. 111.

21 Jean-Claude LARCHET, *Terapeutică bolilor spirituale...*, p. 81.

22 Dr. Irineu POPA, Mitropolitul Olteniei, *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos, cele din ceruri și de pe pământ...*, pp. 163–164.

23 *Ibidem*, p. 165.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne spune: „că într-atât a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul- Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Că Dumnezeu nu L-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci pentru ca lumea să se mântuiască printr-Însul” (Ioan 3,16–17). În acest sens, Sfântul Atanasie cel Mare spune: „noi am fost motivul pogorării Lui, și neascultarea noastră a făcut iubirea de oameni a Cuvântului ca Domnul să vină la noi și să se arate între oameni. Pentru că noi am fost pricina întrupării Lui și pentru a noastră mântuire S- a lăsat mișcat de iubirea de oameni ca să Se sălășluiească în trup omenesc și să Se arate în el”²⁴. Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, zice: „ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieții. Și Viața s-a arătat și am văzut-o și mărturisim și vă vestim Viața de veci, care era la Tatăl și s-a arătat nouă. Ce am văzut și am auzit, vă vestim și vouă, ca și voi să aveți împărtășire (κοινωνία) cu noi. Iar împărtășirea (κοινωνία) noastră este cu Tatăl și cu Fiul Său, Iisus Hristos.” (I Ioan 1,1–3). Și “din aceasta cunoaștem că rămânem în Dumnezeu și El întru noi, fiindcă ne-a dat din Duhul Său” (I Ioan 4,13), „noi am cunoscut și am crezut iubirea pe care Dumnezeu o are către noi. Dumnezeu este iubire, și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el” (I Ioan 4,16). Părintele Ică spune că: „potrivit mărturiei Sfintei Scripturi, noutatea mântuitoare adusă de creștinism este experiența misterului comuniunii harice de iubire a celor ce cred în Hristos ca Dumnezeu cu Dumnezeu Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt (II Corinteni 13,13) și întreolaltă”²⁵. Astfel, „iubirea lui Dumnezeu Tatăl nu dispăre niciodată, nu se satură de noi; este iubire care dăruiește până la extrem, până la jertfirea Fiului Său iubit (Ioan 3,16). Mai mult, iubirea Lui ne dăruiește certitudinea pe care se zidește viața noastră: noi putem să înfruntăm toate momentele de dificultate și de pericol, experiența întunericului crizei și a timpului durerii, sprijiniți de încrederea în iubirea lui Dumnezeu Tatăl, care nu ne lasă singuri, ci este mereu aproape pentru a ne mântui și a ne duce la viața veșnică. Prin Cuvântul Său, Tatăl a intrat în firea noastră și în slăbiciunile noastre, realizând ceea ce omul singur nu ar fi putut niciodată să realizeze. Fiul Său a luat asupra Sa pă-

24 SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, *Cuvânt împotriva elinilor. Cuvânt despre Întruparea Cuvântului. Trei cuvinte împotriva arienilor...*, p. 93.

25 Diac. Asist. Ioan I. ICĂ, “Sfânta Treime ca și comuniune și viață a Bisericii”, în *Mitropolia Ardealului*, nr. 5, 1990, p. 3.

catul lumii, ca miel nevinovat, și ne redeschide drumul spre comuniunea cu Dumnezeu Tatăl. Astfel am devenit fii adevărați ai Lui în Fiul Său și moștenitori ai vieții veșnice. El ne-a făcut chiar dumnezei după har, fiind asemenea lui Dumnezeu Fiul în Duhul Sfânt”²⁶.

De asemenea, „datorită jertfei iubitoare a Mântuitorului și învierii Lui biruitoare suntem determinați să credem în Dumnezeu Cel Atotputernic și să învățăm iubirea Tatălui, care este diferită de a noastră. Dumnezeu nu se exprimă ca forță automată sau arbitrară, ci puterea Lui este marcată de o libertate iubitoare părintească. În realitate, Dumnezeu înzestrând pe om cu libertate, a renunțat din iubire pentru noi la o parte din puterea Sa, împuternicindu-ne cu libertatea de a acționa în favoarea noastră. El ne iubește și respectă răspunsul liber de iubire dat la chemarea Sa. Ca Tată, El dorește ca noi să devenim fiii Săi și să trăim ca atare în Fiul Său, în comuniune și în familiaritate deplină cu El. Atotputernicia Sa nu se exprimă prin violență, nu se exprimă prin distrugerea oricărei puteri adverse așa cum dorim noi, ci se exprimă prin iubire, prin milostivire, prin iertare, prin acceptarea libertății noastre și prin apelul neobosit la îndreptarea noastră”²⁷. Datorită acestui fapt, „omul, liber de toate prejudecățile pământești și păcătoase, trăiește libertatea Preasfintei Treimi în care fiecare Persoană divină Se dăruiește deplin celorlalte Persoane. Este de la sine înțeles că Persoanele Preasfintei Treimi sunt libere pentru că fiecare Persoană este în deplină comuniune cu celelalte Persoane, încât Ele Se conțin reciproc și Se dăruiesc reciproc, păstrându-și în același timp fiecare dintre Ele identitatea proprie. Acest adevăr al comuniunii divine Trinitare, de viață și iubire, a fost descoperit în și prin Mântuitorul Hristos, Fiul lui Dumnezeu înomenit, Care a spus: «veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi» (Ioan 8,32)”²⁸.

Totodată, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, „Adam cel de pe urmă” (I Corinteni 15,45) ne-a descoperit și „arătat că adevărata natură sau finalitate a libertății omului creat după chipul lui Dumnezeu, este întotdeauna înspre bine, frumos și desăvârșit. În virtutea acestui fapt, iubirea Lui este liberă în a fi înțelegător cu oamenii păcătoși, umiliți și marginalizați, în a ierta pe cei ce greșesc și în a-Și pune viața Sa pentru toți. Numai în această

26 Dr. Irineu POPA, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, *Învață-mă să te iubesc, Iubire! Încercare ortodoxă asupra teodiceei iubirii*, București, Editura Academiei Române, 2021, pp. 52–53.

27 *Ibidem*, p. 54.

28 Dr. Irineu POPA, Mitropolitul Olteniei, *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos, cele din ceruri și de pe pământ...*, p. 166.

iubire ipostatică, omul este cu adevărat liber, refuzând să stăpânească bunurile acestei lumi în schimbul uitării sau despărțirii de Dumnezeu. Așadar, Domnul, ca Om, spre deosebire de Adam, păstrează comuniunea cu Dumnezeu, comuniune care are întotdeauna întâietate față de existența biologică și viața socială. Asemenea Domnului și omul are libertate în El, libertate care este doxologică și euharistică, prin care recunoaște lumea ca dar al lui Dumnezeu și mulțumește lui Dumnezeu pentru toate acestea²⁹. Desprindem de aici că, toți oamenii sunt creați și înzestrați cu libertate, ca dar al lui Dumnezeu și chemați la viață în libertate, așa după cum spune Sfântul Apostol Pavel: „voi, fraților, ați fost chemați la libertate; numai să nu folosiți libertatea ca prilej de a-i sluji trupului, ci slujiți-vă unul altuia prin iubire. Căci toată legea se cuprinde într-un singur cuvânt, în acesta: Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși. Dar dacă vă mușcați unul pe altul și vă mâncați, vedeți să nu vă nimiciți voi între voi. Zic dar: cu duhul să umblați, și nu pofta trupului s-o împliniți” (Galateni 5,13–16), fiindcă, „câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască; pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus” (Galateni 3,27-28). Având această fundamentare biblică, „creștinismul, moștenitor al tradiției Vechiului Testament, subliniază meșul biblic potrivit căruia neamul omenesc are o origine comună (Facerea 1,26), iar omul a fost făcut liber. Însuși Dumnezeu este libertatea prin excelență și unde este El «acolo este libertate» (II Corinteni 3,17). Apoi, neamul omenesc a fost chemat la libertate, zice Apostolul Pavel, numai omul să nu folosească libertatea sa ca prilej de a sluji trupului, ci să slujească unul altuia prin iubire (Galateni 5,13). De la aceste adevăruri naturale s-a formulat ideea de liber arbitru ca expresie a afirmării libertății pe care o are omul de a colabora sau nu cu harul divin. Prin urmare, în centrul mesajului creștin se află ființa umană creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Astfel, dragostea pentru Dumnezeu devine dragoste pentru ceilalți. Rezultă de aici că, Sfânta Scriptură respinge categoric rasismul, segregarea, orice ierarhie de tipul castelor, deoarece oamenii au strămoși comun: Adam și Eva. Iisus Hristos, prin viața și învățătura Sa, a arătat și a reafirmat demnitatea umană, precum și fraternitatea universală ca toți să fie una (Ioan 17,21–23)”³⁰. De-a lungul

29 *Ibidem*, pp.166 – 167.

30 Dr. Irineu Ion POPA, *Substanța morală a dreptului*, București, Editura Universul Juridic, 2009, p. 384.

timpului, „ideile de toleranță, de fraternitate, de caritate, egalitate, întrajutorare, au determinat o revoluție adâncă a moravurilor întregii vieți a oamenilor și în același timp au determinat și desacralizarea statului pentru a-l readuce la o instituție temporală”³¹.

De asemenea, „fenomenul juridic universal cu referire la drepturile și libertățile omului se fundamentează pe preceptele biblice, ale gândirii și moralei creștine”³². Adevărul acesta este dovedit de către „însăși istoria culturii și civilizației europene. Unii juriști afirmă că drepturile omului sunt întemeiate pe dreptul natural de origine divină”³³. Așa se face că, „drepturile omului se fundamentează juridic, în primul rând, pe legea morală naturală și apoi pe normele naționale și internaționale”³⁴. În sensul acesta prima normă sau lege este dată de Dumnezeu atunci când a creat pe Adam și Eva, i-a binecuvântat și le-a zis: „Crește-ți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul” (Facerea 1,28). Însă, „din punct de vedere al istoriei propriu-zise a drepturilor omului acest Drept începe în Europa cu Magna Charta Libertatum, în 1215, în care sunt expuse elementele unei dimensionări juridice a drepturilor și libertăților persoanei umane”³⁵. Din cele de mai sus, reiese că, „Biblia a fost și a rămas atât «izvor al dreptului» cât și fundament al drepturilor și libertăților omului. Ea este «cea mai bună garanție a drepturilor omului, întrucât oamenii, fiind creați după chipul lui Dumnezeu, sunt frați egali în valoare. Ei posedă o demnitate eminentă și sunt dotați cu drepturi fundamentale. În afara acestei fundamentări proclamarea drepturilor omului pierde orice caracter supranatural sau transcendentale»”³⁶.

Este știut adevărul că drepturile omului au fost notate încă din antichitate, însă „nu se poate afirma că ele, cel puțin așa cum se prezintă astăzi, nu datorează nimic creștinismului. Europa înainte de venirea creștinilor era total păgână și lipsită de o cultură notorie în ceea ce privește omul și

---

31 I. M. ZLĂTESCU și R.C. DEMETRESCU, *Din istoria drepturilor omului*, București, Editura Institutului Român pentru drepturile omului, 2003, p. 12.

32 V.D. ZLĂTESCU și I. M. ZLĂTESCU, *Repere pentru o filozofie a drepturilor omului*, București, Editura Institutului Român pentru drepturile omului, 2003, p. 69.

33 Dr. Irineu Ion POPA, *Substanța morală a dreptului...*, p. 385.

34 *Ibidem*, p. 382.

35 N. PURDĂ, *Protecția drepturilor omului. Mecanisme interne și internaționale*, București, Editura Lumina Lex, 2001, p. 15.

36 Dr. Irineu Ion POPA, *Substanța morală a dreptului...*, p. 385.

valoarea lui. Prin venirea creștinismului, învățătura Mântuitorului Iisus Hristos a revoluționat toate categoriile sociale, iar omul a primit o valoare cosmică. Apoi, mari teologi și umaniști ai Bisericii ecumenice, Origen, Tertulian, Ciprian de Cartagina, Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz, Grigorie de Nyssa, Ioan Gură de Aur, Ambrozie al Mediolanului, Ieronim, Augustin de Hipona ale căror lucrări au influențat în *profundis* cultura și civilizația statelor europene. Cu toate acestea în Preambulul Cartei drepturilor omului lipsește recunoașterea acestor adevăruri fundamentale prin care Europa se identifică în lume.

Prin urmare, drepturile omului trebuie să cuprindă concepția despre persoana umană așa cum reiese ea din morala naturală, fără de care în spațele lor se pot ascunde minciuna și atacurile la valorile morale, culturale și religioase europene. Astfel, apărarea drepturilor omului trebuie să rimeze cu apărarea moralei atât personale cât și colective. În sensul acesta tradiția religioasă este cu adevărat fundamentul civilizației europene, fără de care era politică și culturală europeană nu va putea să se definească în sensul dorit de Europa. Contestând faptul că demnitatea umană este principalul motiv și justificarea drepturilor și libertăților omului înseamnă scufundarea într-o libertate totală a individului, care conduce la individualism, la hedonism, la eutanasiu, la avort, la căsătoriile homosexuale³⁷.

Mântuitorul învață pe credincioșii Săi să cunoască exact calea mântuirii. El a venit să îndeplinească legea și proorocii (Matei 5,17), să desprindă pe credincioși de formalismul literei care omoară, de înțelegerea îngustă a cărturarilor, fariseilor și saducheilor, care „închid împărăția cerurilor înaintea oamenilor, în care nici ei nu intră, nici pe cei ce vor să intre nu-i lasă” (Matei 23,14). Domnul nostru Iisus Hristos învață o Evanghelie nouă, Evanghelia iubirii și a păcii, a libertății și a înțelegerii sufletelor celor suferinzi, necăjiți, chinuiți, nedreptățiți, asupriți: „veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni” (Matei 11,28). De aceea, „slujirea trebuie să fie slujire în spiritul adevărului dogmatic, în spiritul învățaturii Domnului nostru Iisus Hristos. Slujirea Domnului nostru Iisus Hristos n-a fost numai învățătoarească, didascalică sau kerigmatică. Ea s-a împletit organic și cu slujirea Sa împărătească și cu slujirea Sa arhierască. Astfel că, „fără de ele, Iisus nu și-ar fi dus pe deplin slujirea Sa la capăt; nu s-ar fi arătat ca Mesia și Fiul lui Dumnezeu, nici nu s-ar fi adus ca jertfă sângheroasă de împăcare; adică ar fi lipsit legitimitatea Sa dumnezeiască prin minuni și

---

37 *Ibidem*, pp. 386–387.

profeții și ar fi lipsit activitatea Sa soteriologică obiectivă”³⁸. Slujirea lui Iisus Hristos primește adevărata sa amploare și importanță, pentru că „aveți în voi gândirea aceasta, care era și în Hristos Iisus, Cel ce dintru-nceput fiind în chipul lui Dumnezeu a socotit că a fi El întocmai cu Dumnezeu nu e o prădare, dar S-a golit pe Sine luând chip de rob, devenind asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-Se ca un om; S-a smerit pe Sine făcându-Se ascultător până la moarte și încă moarte pe cruce” (Filipeni 2,5-8). Domnul nostru Iisus Hristos s-a făcut rob, ca să ne mântuiască: „și umblați întru dragoste, precum și Hristos ne-a iubit pe noi și s-a dat pe Sine pentru noi prinos și jertfă lui Dumnezeu întru miros de bună mireasmă” (Efeseni 5,2) pentru că, „Duh este Dumnezeu, și cei ce I se închină trebuie ca în duh și în adevăr să I se închine” (Ioan 4,24). Pe baza acestor argumente biblice, se poate spune că, în privința problemei religioase „orice cetățean are dreptul la o credință religioasă pe care să și-o exprime individual sau public, prin cult religios. Această libertate a constituit prima formă istorică a libertății de opinie și de gândire și a fost temeiul recunoașterii acesteia și a drepturilor omului. Încă din cele mai vechi timpuri libertatea religioasă a născut libertatea de opinie și de gândire. Acest lucru este confirmat de textele sacre ale marilor religii ale omenirii, prin care se consfințește libertatea religioasă. Ea este un drept natural al omului asigurat de la creație de către legea divină”³⁹.

În vremurile noastre, libertatea religioasă⁴⁰ este reliefată și garantată de documentele cele mai importante (Declarațiile și Constituțiile) ale țărilor din lumea întreagă. În acest sens, Declarația de independență a SUA se află așezată „sub semnul protecției Providenței Divine și consideră ca evidente prin ele însele adevărurile următoare: toți oamenii sunt creați egali; ei sunt înzestrați de Creator cu anumite drepturi inalienabile; printre aceste drepturi se află viața, libertatea și căutarea fericirii”⁴¹. Totodată, „la 15 Decembrie 1791, au fost ratificate cele zece amendamente la Constituția

38 Pr. Prof. Petru REZUȘ, „Teologia contemporană a slujirii și principiile sale ortodoxe”, în *Ortodoxia*, nr. 1, 1969, p. 31

39 Dr. Irineu Ion POPA, *Substanța morală a dreptului...*, p. 387.

40 Ioan-Gheorghe ROTARU, *Drept bisericesc*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2014, pp.207-224; Idem, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp.201-215.

41 DECLARAȚIA DE INDEPENDENȚĂ, adoptată în unanimitate de Congresul de la Philadelphia, la 4 Iulie 1776, în volumul *Constituția Statelor Unite ale Americii*, traducere E.S. Tănăsescu și N. Pavel, Editura Ali Beck, 2002, pp. 32, 36.

Statelor Unite ale Americii, primul din ele referindu-se la libertatea religiei. Acest amendament interzicea Congresului Statelor Unite ale Americii să elaboreze vreo lege «care să impună o religie sau să interzică practicarea liberă a unei religii». Potrivit acestor prevederi orice persecuție cu caracter religios este considerate una dintre crimele umanității. Astfel, orice acțiune comisă cu intenția de a extermina în întregime sau parțial un grup religios este considerată crimă de genocid⁴².

Mai târziu, „Organizația Națiunilor Unite și Consiliul Europei au adoptat și ratificat dreptul la libertatea gândirii, a conștiinței și a religiei, în nenumărate documente, la care au aderat majoritatea țărilor membre, devenind astfel norme obligatorii pentru statele semnatare. În această direcție se situează Declarația universală a drepturilor omului, adoptată și proclamată de Adunarea ONU prin rezoluția 2171 din 10 Decembrie 1948. În articolul 18 al acestei Declarații se stipulează următoarele: «orice persoană are dreptul la libertatea gândirii, a conștiinței și a religiei; acest drept implică libertatea de a-și schimba religia sau convingerile precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile sale, individuale sau colective, atât în public cât și privat, prin învățământ practici, cult și îndeplinirea de rituri». Convenția de la Roma din 1950, prin articolul 9, reiterează, ad litteram, textul articolului 18 din Declarația universală a drepturilor omului. Statele semnatare ale acestei convenții, «fiind animate de același spirit și având un patrimoniu comun de idealuri și de tradiții politice, de respect al libertății și de preeminență a dreptului», s-au angajat «să ia primele măsuri pentru a asigura garantarea colectivă a anumitor drepturi enunțate în Declarația Universală». Totodată, Convenția a ținut să adauge precizarea că «libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori protejarea drepturilor și libertăților altora»⁴³.

De asemenea, un alt act important cu privire la libertatea religioasă este „Declarația de principii a Comisiei Drepturilor omului, în care Federația Bisericilor protestante din Elveția declară că «afirmarea drepturilor fiecăruia la libertate și a demnității fiecărei persoane presupune afirmarea fundamentală a posibilității sensului existenței personale Pornind de la

42 Dr. Irineu Ion POPA, *Substanța morală a dreptului...*, p. 388.

43 *Ibidem*, pp. 388–389.

Sfânta Evanghelie, este necesar să recunoaștem demnitatea persoanei în numele posibilității credinței»⁴⁴.

În acord cu declarațiile acestor Organizații Internaționale se află și prevederile Constituției României din articolul 29, intitulat: Libertatea conștiinței, în care citim:

- „1) Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.
- 2) Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.
- 3) Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.
- 4) În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă.
- 5) Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfeline.
- 6) Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine»⁴⁵.

Totodată, Constituția României în articolul 30, intitulat: Libertatea de exprimare, spune în alineatele:

- 1) „Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.
- 6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.
- 7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ura națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri»⁴⁶.

44 *Ibidem*, p. 390.

45 *Constituția României*, București, Editura Stefan, p. 14.

46 *Ibidem*, pp. 14–15.

Așadar, în baza acestor dovezi biblice, patristice și juridice, putem spune că, oamenii ascultând de cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos dovedesc cea mai puternică libertate⁴⁷ în raport cu întreaga creație, de-a lungul istoriei omenirii.

Bibliografie selectivă:

IZVOARE:

I. SFÂNTA SCRIPTURĂ:

- ✦ BIBLIA SAU SFÂNTA SCRIPTURĂ, Ediție Jubiliară a Sfântului Sinod, versiunea diortosită și adnotată de Bartolomeu Valeriu ANANIA, Arhiepiscopul Clujului, Ed. IBMBOR, București, 2001.

II. SCRIERI PATRISTICE:

- ✦ ATANASIE CEL MARE, Sfântul, *Cuvânt despre Întruparea Cuvântului*, PSB 15, traducere Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1987.
- ✦ DAMASCHIN, Sfântul Ioan, *Dogmatica*, traducere de Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2005.
- ✦ VASILE CEL MARE, Sfântul *Scrieri dogmatice și exegetice*, PSB 4, traducere din limba greacă de Ierom. Policarp Pîrvuloiu și Pr. Dumitru Fecioru, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2011.
- ✦ MAXIM MĂRTURISITORUL, Sfântul, *Ambigua. Tâlcuiri ale unor locuri cu multe și adânci înțelesuri din sfinții Dionisie Areopagitul și Grigorie Teologul*, PSB 80, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 1983.
- ✦ GRIGORIE DE NYSSA, Sfântul, *Marele cuvânt catehetic*, PSB 30, traducere și note de Pr. Prof. T. Bodogae, EIBMBOR București, 1998.

---

47 Ioan-Gheorghe ROTARU, "Libertatea religioasă – temelie a demnității umane", în *Religie și libertate. Săptămâna libertății religioase, 9-16 aprilie 2011*, București, Casa de editură "Viață și Sănătate", 2011, pp. 29-36; Idem, „Religious liberty - a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință (JLC)*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arcs, France, Editio IARSIC, 2015, pp. 595-608; Idem, "Key aspects of the Freedom of Conscience", în *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Les Arcs, France, Editions IARSIC, 2016, pp.30-37.

- ✦ CHIRIL AL ALEXANDRIEI, Sfântul, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, PSB 41, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 2000.

II. CĂRȚI, REVISTE ȘI ARTICOLE DE SPECIALITATE:

- ✦ DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Știința mântuirii. Vocația mistică și misionară a teologiei*, Editura Basilica, 2014.
- ✦ POPA, Dr. Irineu, Mitropolitul Olteniei, *Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos, cele din ceruri și de pe pământ*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2014.
- ✦ POPA, Dr. Irineu Ion, *Substanța morală a dreptului*, Editura Universul Juridic, București, 2009.
- ✦ POPA, Dr. Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, *Învățământă-mă să te iubesc, Iubire! Încercare ortodoxă asupra teodiceei iubirii*, Editura Academiei Române, București, 2021.
- ✦ POPA, Prof. Univ. Dr. Irineu, *Iisus Hristos este același, ieri și azi și în veac*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2010.
- ✦ IRINEU, PS, *Omul creat după chipul lui Dumnezeu, între posibilitatea asemănării și catastrofa căderii*, în revista „Mitropolia Olteniei”, nr. 1–4, 2003.
- ✦ BOBRINSKOY, Pr. Prof., Boris, *Taina Bisericii*, traducere Vasile Manea, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2002.
- ✦ CONSTITUȚIA ROMÂNIEI, București, Editura Stefan.
- ✦ DECLARAȚIA DE INDEPENDENȚĂ, adoptată în unanimitate de Congresul de la Philadelphia, la 4 Iulie 1776, în volumul „*Constituția Statelor Unite ale Americii*”, traducere E.S. Tănăsescu și N. Pavel, Editura Ali Beck, 2002.
- ✦ ICĂ, Diac. Asist. Ioan I, *Sfânta Treime ca și comuniune și viață a Bisericii*, în revista „Mitropolia Ardealului”, nr. 5, 1990.
- ✦ LARCHET, Jean–Claude, *Terapeutică bolilor spirituale*, traducere de Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2001.
- ✦ PURDĂ, N., *Protecția drepturilor omului. Mecanisme interne și internaționale*, Editura Lumina Lex, București, 2001.
- ✦ REZUȘ, Pr. Prof. Petru, *Teologia contemporană a slujirii și principiile sale ortodoxe*, în revista „Ortodoxia”, nr. 1, 1969.

- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Key aspects of the Freedom of Conscience", în *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*, Les Arsc, France, Editions IARSIC, 2016, pp.30-37.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Libertatea religioasă – temelie a demnității umane", în *Religie și libertate. Săptămâna libertății religioase, 9-16 aprilie 2011*, București, Casa de editură "Viața și Sănătate", 2011, pp. 29-36.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Religious liberty - a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință (JLC)*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arcs, France, Editio IARSIC, 2015, pp. 595-608.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Drept bisericesc*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2014.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- ✦ STĂNILOAE, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Sfânta Treime, structura supremei iubiri*, în revista „Studii Teologice”, nr. 5-6, 1970.
- ✦ ZLĂTESCU, I. M. și R.C. DEMETRESCU, R.C, *Din istoria drepturilor omului*, Editura Institutului Român pentru drepturile omului, București, 2003.
- ✦ ZLĂTESCU, V. D. și I. M. ZLĂTESCU, I. M, *Repere pentru o filozofie a drepturilor omului*, Editura Institutului Român pentru drepturile omului, București, 2003.